

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-53-11>
УДК 378.147

Оксана Григорівна Штонда

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики¹
stonda.oksana@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-7601-487X>

Ірина Тихонівна Сіра

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики¹
itsira67@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-8891-578X>

Олексій Іванович Проскурня

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики¹
o.i.proskurnia@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-3111-3417>

¹Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, вул. Алчевських 29, Україна, 61022

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У даній статті представлені результати аналізу ролі активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії в процесі дистанційного навчання студентів педагогічного університету. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю проектування змісту освітніх програм професійної підготовки з використанням дистанційних освітніх технологій у контексті діяльній парадигми освіти, орієнтованого підвищення його ефективності та якості.

Метою статті є аналіз інноваційних підходів до організації дистанційного навчання студентів педагогічних університетів, а саме виокремлення активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії в процесі дистанційного навчання.

Матеріали і методи. Для проведення даного дослідження було застосовано в комплексі наступні методи: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, систематизація та узагальнення різних поглядів щодо інноваційних підходів до організації дистанційного навчання студентів педагогічних університетів, зокрема застосування активних та інтерактивних методів навчання.

Результати дослідження. Авторами виявлено педагогічні умови систем дистанційного навчання для реалізації активних та інтерактивних методів навчання. Охарактеризовано ролі учасників дистанційного навчання з погляду активного типу педагогічної взаємодії. Розглянуто сутність найбільш поширених активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії, визначено їх переваги та недоліки. Обґрунтовано необхідність комплексного вибору активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії для здійснення результативного взаємозв'язку на відстані студентів з викладачами та один з одним.

Висновки. Доведено, що ефективна модель дистанційного навчання передбачає активну позицію всіх учасників педагогічної взаємодії, тому що в іншому випадку дистанційне навчання набуває форми традиційної моделі заочного навчання та самостійного вивчення матеріалу, при цьому студент стає автономною та ізольованою фігурою освітнього процесу. У зв'язку з цим потрібна спеціальна підготовка педагогів до реалізації активних та інтерактивних методів у системі дистанційного навчання через курси підвищення кваліфікації.

Ключові слова: активні та інтерактивні методи; педагогічна взаємодія; дистанційне навчання; дистанційні освітні технології; інформаційно-комунікаційні технології.

Як цитувати: Штонда О. Г., Сіра І.Т., Проскурня О.І. Інноваційні підходи до організації дистанційного навчання студентів педагогічного університету. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2023. №53. С. 90-98. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-53-11>

In cites: Shtonda, O., Sira, I., Proskurnia, O. (2023). Innovative approaches to the organization of distance learning for students of a pedagogical university. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*. №53, 90-98. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-53-11> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сьогодні однієї з поширених форм отримання освіти є дистанційне навчання як новий формат реалізації освітнього процесу, спосіб переходу від репродуктивної до активної парадигми засвоєння знань до освіти, заснованої на конструктивній спільній діяльності всіх учасників навчального процесу. Необхідність впровадження дистанційних освітніх технологій, активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії визначається характером змін у суспільстві та в системі освіти. Зокрема, це пов'язано з підвищенням вимог до якості та ефективності освітнього процесу, персоналізацією навчання учнів та індивідуалізацією освітніх технологій, інтенсивним розвитком ІКТ, впровадженням гнучких електронних моделей отримання освітніх послуг. Основна тенденція соціальних і освітніх реформ, що відбуваються, виражена в ідеї створення глобального відкритого інформаційно-комунікаційного освітнього середовища, ядром якого є Internet-технології, у створенні умов для навчання студентів в режимі самоосвіти, задоволення особистісних потреб у знаннях, що дозволяють їм адаптуватися в сучасному світі [13].

В цьому сенсі сьогодні стратегічним ресурсом розвитку освіти розглядають дистанційні освітні технології, оскільки вони дозволяють зробити педагогічну взаємодію між викладачем та студентами більш доступною, навчання вільним та психологічно комфортним, а також надати учням широкий доступ до інформації, можливість самостійно засвоювати навчально-методичні матеріали в інтерактивному режимі з використанням засобів віртуальної візуалізації та інтерактивного контенту, виконувати практичні завдання, використовувати вправи-тренажери, обмінюватися інформацією та брати участь в обговоренні проблеми, що вивчається, з іншими учасниками освітньої взаємодії, отримувати підтримку та консультацію викладача-тьютора, проходити різні форми контролю знань. Дистанційні освітні технології реалізуються на різних етапах навчання для підтримки навчального процесу завдяки потужному функціоналу систем дистанційної освіти, які дозво-

ляють забезпечити цілісність навчального процесу та наступність усіх його етапів.

Системи дистанційної освіти пов'язують всі елементи дидактичних комплексів, створюють єдність інформаційної основи та програмно-апаратного середовища, інтенсифікують навчальний процес, активізують пізнавальну діяльність студентів, реалізують у процесі самостійної роботи студентів з елементами дидактичного комплексу індивідуальний темп засвоєння навчального матеріалу, дозволяють проводити оперативний контроль над ходом засвоєння знань, формування умінь та навичок, вести статистику успішності, діагностувати рівень підготовки кожного студента, об'єктивну та змістовну поінформованість викладача. Наприклад, найбільш поширеною серед таких систем є *Moodle*, яка передбачає підтримку всього технологічного ланцюжка організації та супроводу навчання за допомогою інтернет-технологій, у тому числі проведення аналізу ходу навчального процесу. Розміщені на її основі електронні освітні ресурси є «комплексними засобами навчання, що поєднують у собі теоретичну, практичну та контролюючу частини, які дозволяють здійснювати безперервний дидактичний та інтегруючий дидактичні, методичні, психолого-педагогічні особливості навчання» [5].

Оцінка якості організації дистанційного навчання зазвичай визначається такими організаційно-методичними показниками, як доступність та повнота мережевих електронних навчально-методичних комплексів за досліджуваними дисциплінами, актуальність представленого навчального матеріалу, можливість отримання знань у процесі активного самонавчання, наявність методичних вказівок щодо роботи з електронними навчальними матеріалами, завдань з усіх форм контролю (поточного, проміжного, підсумкового) [18].

Показники ефективності реалізації дистанційного навчання та його результатів доповнюються такими характеристиками, як зручність форми подання інформації, необмеженість спілкування з викладачами, зручність та наочність сприйняття технології дистанційного навчання, можливість індивідуального

графіку навчання, затребуваність дистанційної форми навчання [20].

Однак при всіх своїх перевагах нерідко дистанційне навчання орієнтоване на використання пасивних технологій, що передбачають односторонню дію викладача, який є головним організатором навчального процесу, розподіляє роботу, ставить цілі, контролює дії всіх студентів [20]. Використовувані засоби навчання та технології прив'язуються до застарілих дидактичних концепцій, де основою будь-якої технології є засвоєння матеріалу та його контроль. Між тим для якісної освіти більшою мірою характерні активні та інтерактивні методи навчання, які дозволяють будувати навчальний процес відповідно до вимог сучасної концепції освіти, заснованої на діалоговій концепції, коли акцент робиться на розумінні та взаєморозумінні учасників освітнього процесу. Таким чином, виявляється суперечність між очевидною необхідністю використання активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії у процесі дистанційного навчання та недостатньою розробленістю психолого-педагогічних, технічних умов, основними серед яких виступають методи та засоби, що сприяють оптимізації та здійсненню інтерактивної взаємодії за допомогою інтернет-технологій. У зв'язку з цим очевидний висновок про те, що проблема активної та інтерактивної педагогічної взаємодії між викладачем та студентами в системі дистанційного навчання, його природа, сутність, функціональні та організаційні особливості його організації вимагають додатковою опрацювання.

Окремої уваги вимагає формування готовності самих освітян до використання на практиці активних та інтерактивних методів у дистанційному навчанні [17].

Аналіз актуальних досліджень. Досліджуючи питання інноваційних підходів до організації дистанційного навчання студентів педагогічного університету хочемо зосередити більшу увагу на застосуванні активних та інтерактивних методів у процесі дистанційного навчання. Упровадження в практику роботи вищої школи активних методів навчання розглядають О. Башкір, С. Петренко, М. Дяченко-Богун, К. Багрій, М. Коченгіна, Р. Мойсеєнко та інші. Аналіз наукових розвідок [1; 2; 6; 7; 12 та ін.] підтверджує позицію вчених, що підготовка фахівців повинна здійснюватися на основі застосування означених методів навчання, які активізують самостійність думок студентів, сприяють засвоєнню матеріалу на рівні власної пізнавальної активності, що є ефективним і в процесі дистанційного навчання.

Метою статті є аналіз інноваційних підходів до організації дистанційного навчання студентів педагогічних університетів, а саме виокремлення активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії в процесі дистанційного навчання.

Матеріали і методи. Для проведення даного дослідження було застосовано в комплексі наступні методи: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, систематизація та узагальнення різних поглядів щодо інноваційних підходів до організації дистанційного навчання студентів педагогічних університетів, зокрема застосування активних та інтерактивних методів навчання.

Виклад матеріалу та основні результати. Незважаючи на те, що більшість викладачів володіють високим рівнем ІКТ-компетентності, у сучасних умовах цього виявляється недостатньо. Досвід впровадження у педагогічну практику дистанційних освітніх технологій показує, що сьогодні важливим завданням розвитку педагогічної освіти стає формування у викладачів не лише ІКТ-компетентності, а й нового способу виконання педагогічних дій, заснованих на зміні характеру взаємовідносин між викладачами та студентами. Основу освітнього процесу з використанням дистанційних освітніх технологій складає цілеспрямована та контрольована інтенсивна самостійна робота студентів у зручний для них час за наявності спеціалізованих засобів навчання. При цьому специфіка навчально-методичного супроводу самостійної роботи студентів у системі дистанційного навчання полягає у створенні інтерактивного зворотного зв'язку, за допомогою якого студенти можуть контролювати свій прогрес у досягненні цілей навчання, і яка втілюється через контрольні завдання та тести, дискусії з проблемним питанням дисциплін, що вивчаються, форуми для організації навчального співробітництва студентів, відкриті дискусії обговорення найбільш актуальних проблем, проведення групових досліджень та виконання спільних проектів.

Таким чином, організація навчального процесу за допомогою дистанційних освітніх технологій вимагає активної навчально-пізнавальної діяльності студентів з мережевими матеріалами курсів, а це у свою чергу, передбачає і активну діяльність викладача, який має вміти працювати в умовах розподіленого часу, бути готовим до ефективного спілкування та активного обміну інформацією з студентами для забезпечення своєчасного зворотного зв'яз-

ку, ґрунтуватися на педагогічній взаємодії на принципах різноманіття та ефективності дидактичного арсеналу; партнерства, співпраці з студентами, пошуку індивідуального підходу до кожного, «принципів реалізації практиологічної моделі організації дослідницької діяльності студентів – принципах системності, комунікативності, комплексності, гуманізації, діалогічності, активності» [15].

На наш погляд дистанційне навчання продемонструє більш високі результати, якщо ґрунтуватиметься на використанні активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії учнів та викладачів. Низка авторів змістовно розводять ці поняття: «...активні форми навчання передбачають використання методів, спрямованих насамперед на самостійне оволодіння студентами знаннями у процесі активної пізнавальної діяльності, а інтерактивні форми навчання орієнтовані на широку взаємодію викладача (реального чи віртуального) та студентів, а також студентів один з одним» [2]. Активні форми навчання передбачають використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на виклад викладачем готових знань та їх відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знань у процесі активної пізнавальної діяльності. Вони націлені на вироблення в студента свідомого ставлення до навчання, прагнення самостійно мислити, знаходити свій підхід до вирішення проблеми, бажання самостійно отримувати знання. Активні методи навчання стимулюють пізнавальну діяльність студентів, будуються в основному на діалозі, припускають вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми, характеризуються високим рівнем активності студентів [11].

Інтерактивні методи навчання «орієнтовані на широку взаємодію викладача (реального чи віртуального) та студентів, а також студентів один з одним; передбачають моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, загальне вирішення питань на підставі аналізу обставин та ситуації. Важливою є спільна робота, яка вимагає вміння співпрацювати в команді, знаходити вихід із неординарних ситуацій [16].

У сучасній педагогічній літературі ці терміни стоять в одному семантичному ряду і часто вживаються як взаємозамінні; одні й ті ж методи називаються то активними, то інтерактивними. У деяких дослідженнях методи інтерактивного навчання є різновидом методів активного навчання. Інтерактивні методи також розглядають як сучасну форму активних методів [3].

До методів активного навчання відносять ділові та рольові ігри, аналіз конкретних ситуацій, вирішення ситуаційних завдань, кейсів, метод мозкового штурму, метод проєктів, портфоліо, проблемну лекцію, лекцію удвох, лекцію із заздалегідь запланованими помилками, евристичну бесіду, самостійну роботу з літературою, семінари, дискусії, колективну мисленнєву діяльність. До методів інтерактивного навчання автори зараховують групові дискусії, роботу з інтерактивним навчальним матеріалом, індивідуальні чи групові консультації, спілкування електронною поштою, в чаті, різні види інтерактивного контролю знань (телеконференції, онлайн-тести, групові проєкти, індивідуальні файли із завданнями), надання зворотного зв'язку студентам у процесі навчання, можливості повторного звернення до навчальних матеріалів [14]. Водночас інші автори до інтерактивного навчання відносять також ділові та рольові ігри, дискусії, диспути, аналіз конкретних ситуацій, бесіди, і навіть лекції з елементами дискусій, проблемним викладом матеріалу, дослідження, практикуми. Важливе значення має робота у малих групах, лабораторно-дослідницькі роботи, проєкти, евристичне навчання, проблемно-пошукове навчання тощо [8].

Як видно з наведених прикладів, у науковій літературі немає чіткої класифікації, яка показує, що є активними та інтерактивними методами, одні й ті ж методи відносять як до активних, так і до інтерактивних. Незважаючи на різні тлумачення авторами цих понять, насамперед ми звертаємо увагу на дидактичний потенціал активної та інтерактивної педагогічної взаємодії між учасниками освітнього процесу, основним завданням якого є фасилітація, тобто напрям процесу обміну інформацією; виявлення різноманіття точок зору студентів, звернення до їх особистого досвіду; підтримка активності студентів; поєднання теорії та практики; взаємозбагачення досвіду; оптимальне сприйняття та засвоєння навчального матеріалу [4].

Доказом розуміння педагогами значущості використання у системі дистанційного навчання активних та інтерактивних методів є результати проведеного нами опитування викладачів педагогічного університету, яким пропонувався відповісти на питання про те, що, на їхню думку, дають заняття, що проводяться із застосуванням активних та інтерактивних форм порівняно з традиційно прийнятими методами роботи. Респонденти при виборі кількох варіантів відповіді відзначали більше ак-

тивну роботу з навчальним матеріалом (81%), підвищення інтересу до навчання (73%), найкраще засвоєння матеріалу (53%), формування усвідомлених практичних навичок (48%), формування комунікативних умінь та навичок (22%), відсутність видимих змін (3%). Отримані переважно позитивні відповіді підтверджують розуміння педагогами очевидної потреби оволодіння методикою реалізації активних та інтерактивних методів у сучасній освіті, у тому числі у процесі дистанційного навчання.

Однак не можна заперечувати той факт, що аналіз теоретичних розробок з цього питання дає підстави стверджувати, що досліджень, спрямованих на організацію такого виду взаємодії в дистанційному навчанні, сьогодні недостатньо, методи та засоби активної та інтерактивної взаємодії у дистанційному навчанні вивчені мало, у той час як про діяльність студентів в системі дистанційного навчання говорять як про новий вид діяльності, що відповідає вимогам сучасного соціуму. Крім того, викладачеві в системі дистанційного навчання не завжди зрозумілими виявляються нові супервізійні ролі, що актуалізували себе, – *інформатора-експерта* (на етапі створення матеріалів електронних навчальних курсів, відстеження результатів процесу навчання); *організатора-фасилітатора* (на етапі визначення активної взаємодії студентів); *консультанта-координатора* (на етапі відповідей на запитання студентів та постановки нових пізнавальних завдань). Основне значення в дистанційному навчальному процесі набуває полілогу між викладачем та студентом, а також між студентами. Автори відзначають важливу роль активних та інтерактивних методів у розвитку інтелектуальних та творчих здібностей учнів, їх саморозвитку та самоосвіті, у розвитку креативності [9].

Зазначається, що активні та інтерактивні методи навчання, сучасне осмислення їх сутнісних характеристик неможливе без усвідомлення необхідності застосування інформаційних технологій, електронних підручників, інтерактивних засобів навчання (інтерактивна дошка), що забезпечують активний обмін інформацією між користувачем та інформаційною системою в режимі реального часу. Використання інтерактивних засобів спрямовано на взаємодію користувача з комп'ютером, воно «дозволяє студентам керувати ходом навчання, регулювати швидкість вивчення матеріалу, повертатися на більш ранні етапи» [10].

Розглянемо дидактичний потенціал активних та інтерактивних методів у дистанційному навчанні.

У кожного активного та інтерактивного методу є свої позитивні (+) та негативні (-) сторони, які потрібно враховувати при використанні їх в освітньому процесі. Розглянемо докладніше деякі з методів та позначимо їх переваги та недоліки.

1. Ділова (імітаційна) гра – імітація конкретної ситуації, модель взаємодії студентів, що імітують вирішення комплексних завдань у конкретній ситуації у процесі досягнення цілі. Має «+» – оволодіння навичками, вміннями, моделями поведінки та соціальними відносинами у реальній ситуації; «-» – не завжди розроблений алгоритм пізнавальної та розумової діяльності учасників. Іноді викладач може сподіватися лише на свій досвід та інтуїцію, тому що інші учасники не мають його. Не завжди застосовується результативно.

2. Рольова гра формує стійкий інтерес до знання. Має «+» – емоції яскраві, легко запам'ятовуються, зберігаються протягом тривалого часу; з іншого боку, є «-» – гра має ризик, тому що вона буде корисна, якщо всі учасники готові грати, і приносить результат тільки тоді, коли група готова до неї увімкнутися. Не завжди вдається відтворити реальну ситуацію.

3. Дискусія, семінар – колективне обговорення конкретної проблеми чи теми. Має «+» – активне сприйняття інформації у процесі взаємодії викладача та студента; «-» – обмеженість за часом, кількістю учасників, їх підготовленістю.

4. Мозковий штурм – метод генерування ідей щодо спільного вирішення проблемних завдань у ході дискусії. Має «+» – формує уміння аргументовано висловлювати свою точку зору, прислухатися до ідей опонентів, розвиває рефлексивні вміння, активізує уяву в усіх учасників процесу, породжує безліч нових нестандартних ідей; «-» – невміле керівництво з боку викладача може призвести до відходу від вирішуваної проблеми, втрати навчального часу, слабкого освітнього результату тощо.

5. Кейс-метод пропонує осмислення реальної ситуації, опис якої відображає деяку практичну проблему та актуалізує певний комплекс знань, необхідний під час вирішення цієї проблеми, при цьому проблема не має однозначних рішень. Метод має «+» – складні ситуації вивчаються в безпечній обстановці, при цьому ризик, загроза, тривога відсутні; «-» – не завжди студенти готові застосувати знання на практиці, тому що практика завжди не схожа на лабораторні умови.

5. Проблемна лекція. «+» – долається пасивність студентів на лекції, активізується їхня пізнавальна діяльність; «-» – вимагає спеціальної підготовки лектора, додаткового часу для підготовки матеріалів та проблемних питань для обговорення.

6. Розробка групового проекту. «+» – формує високий рівень позитивних емоцій, сприяє розвитку самостійності та творчої діяльності студентів, вчить дотримання норм та правил спілкування; «-» – вимагає великих зусиль викладача щодо підтримки емоційного фону під час роботи над проектом, дій щодо запобігання та вирішення конфліктів, створення обстановки співробітництва та змагання.

7. Тренінг – активне оволодіння та розвиток знань, умінь та навичок. Має «+» – оволодіння практичними ефективними вміннями та навичками за короткий час; «-» – формування тільки конкретних вузькоспеціалізованих навичок.

На основі зіставлення позитивних та негативних ефектів застосування тих чи інших активних та інтерактивних методів навчання можна зробити висновок про необхідність їхнього комплексного використання у педагогічній діяльності задля досягнення найвищого результату.

Розвиток ІКТ, можливості інтернет-технологій дозволили спроектувати дидактичний потенціал активних та інтерактивних технологій в системі дистанційного навчання та підпорядкувати освітній процес з використанням дистанційних освітніх технологій, забезпечивши ефективно спілкування та участь у пізнавальній діяльності студентів з різним рівнем готовності, встановити безперервний контроль за процесом засвоєння навчального матеріалу. Специфіка використання інструментарію активних та інтерактивних технологій у системі дистанційної освіти обумовлена особливостями дистанційного навчання, формами представлення програмно-методичних матеріалів з дисципліни, що вивчається, формами та методами контролю та самоконтролю.

Для реалізації активних та інтерактивних методів навчання в системах дистанційного навчання є такі педагогічні умови: формування високого рівня пізнавальної мотивації у студентів за рахунок застосування ІКТ, забезпечення кожного студента індивідуальним робочим місцем, надання можливості вибору найбільш зручного для студента часу навчання, вільний доступ до загальних ресурсів, відносини між викладачем та студентом, засновані на принципах рівності, взаємопідтримки, проведення занять, колективне обговорення та вирішення питань

при виникненні труднощів або нерозуміння матеріалу, підтримка самостійної діяльності студентів та надання викладачем консультаційної допомоги.

За допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, функціоналу сервісів інтернет-технологій сценарії, що стали вже традиційними активними та інтерактивними методами педагогічної взаємодії в системі дистанційного навчання набувають нового формату, наприклад, «дискусія», «кейс-метод» транслюються в режимі спілкування електронною поштою, чатом, телеконференції, інтернет-телефонії (подання живого або записаного звуку); «лекція», «робота з книгою» – в режимі телеконференції, вебінару, звернення до веб-сайту або електронного підручника, електронного освітнього ресурсу (подання живого чи записаного звуку); «лабораторні роботи» – в режимі звернення до веб-сайту або електронного підручника (подання інтерактивних карт, діаграм, схем, віртуальних лабораторій, інтерактивних тестів, завдань-тренажерів тощо).

Вивчаючи матеріали електронних навчальних курсів, використовуючи кейси, реалізуючи спільні групові проекти, беручи участь в онлайн дискусіях, обговорюючи питання у чаті, студенти мають можливість своєчасно отримувати консультаційну допомогу електронною поштою та за допомогою інших засобів зв'язку, а також оперативно надсилати результати виконання практичних завдань та лабораторних робіт викладачеві. Інтерактивні технології взаємодії дають можливість постійних, а не епізодичних (за розкладом) контактів студентів з викладачем, можливість оперативно ставити теми для обговорення, ділитися новою інформацією та власним досвідом, докладніше розглядати окремі розділи лекційних занять. У свою чергу активні методи педагогічної взаємодії дозволяють забезпечити максимальну активність студента в процесі формування професійних компетенцій у досвіді своєї діяльності.

Таким чином, мережеві дистанційні освітні технології поширення знань, засоби віртуальної візуалізації та інтерактивний контент дозволяють не лише розширити потенціал раніше відомих активних та інтерактивних методів педагогічної взаємодії, а й урізноманітнити подачу навчального матеріалу на основі використання сучасних ІКТ, вивести процес засвоєння дисципліни на якісно новий рівень ефективності, збільшити привабливість інтерактивно-досліджуваного матеріалу та безпосередньо включити студентів у діяльну активність, розшири-

ти сферу освітніх послуг, радіус їх дії, синхронно систематизувати та актуалізувати методичне забезпечення навчального процесу.

Усі перелічені в цьому дослідженні активні та інтерактивні методи навчання вже успішно апробовані у педагогічній практиці організації дистанційного навчання студентів педагогічного університету на платформі *Moodle* при реалізації освітніх програм вищої освіти.

Слід також відзначити, що з ефективного використання перерахованих можливостей активних та інтерактивних методів у системах дистанційного навчання слід організувати спеціалізовану підготовку педагогів у межах курсів підвищення кваліфікації. При цьому доцільно включити до тематики занять такі питання: стратегічний вибір нових активних та інтерактивних освітніх технологій відкритого освітнього простору; використання цифрових освітніх ресурсів у навчальній та самостійній діяльності студентів; організація дослідницької діяльності студентів, виконання колективних навчальних досліджень та групових проектів у віртуальному середовищі; створення електронного портфоліо як засобу формування контрольно-оцінюючої самостійності студентів; супервізійна підтримка та супровід процесу особистісного становлення та розвитку студентів у сучасно-

му інформаційно-освітньому середовищі; впровадження активних та інтерактивних методів навчання в освітній процес в умовах навчальної та позанавчальної діяльності; технології організації активної та інтерактивної педагогічної взаємодії під час проведення вебінару.

Висновки. Безсумнівно, питання використання активних та інтерактивних технологій дистанційного навчання потребують подальшого вдосконалення та розвитку, але вже зараз отримані результати дозволяють позитивно впровадити їх у методику організації педагогічної взаємодії у дистанційному навчанні. Додаткової уваги вимагає розробка методичного супроводу організації активної навчальної діяльності дистанційного процесу навчання в єдиному інформаційно-освітньому середовищі, створеному на основі мережевих систем дистанційного навчання, спеціалізована підготовка викладачів для системи дистанційного навчання на курсах підвищення кваліфікації у режимі дистанційного навчання, підготовка та проведення циклу семінарів для тьюторів щодо забезпечення використання активних методів дистанційного навчання. Для засвоєння нових методів роботи в інформаційно-освітньому середовищі навчання може проводитись на практичних прикладах роботи у віртуальному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Багрій К. Л. Мозковий штурм як засіб активізації навчання у вищій школі. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*, 2018, (1-2), 159-163.
2. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Educational challenges*, 2019, (60), 33-44.
3. Бужина І., Імерідзе М., & Кузьменко О. Використання інноваційних технологій у вищій освіті: проблеми та перспективи. *Перспективи та інновації науки*, 2023, (14 (32)).
4. Гончарова Є., Сліпченко Л. Дидактичний потенціал активних та інтерактивних методів навчання. *Витоки педагогічної майстерності*, 2019, (23), 41-45.
5. Доценко С.О., Москаленко В.В. Технології дистанційного навчання (Moodle): моніторинг навчальних досягнень: навч. посіб. / С. Доценко, В. Москаленко, В. Лебедева; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. 84 с.
6. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. *Витоки педагогічної майстерності*, 2014, 14, 74-79.
7. Коченгіна М. В. Використання активних методів навчання у процесі формування готовності вихователів дошкільного навчального закладу до створення безпечного інформаційного середовища для дітей дошкільного віку. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 2016, (39), 112-117.
8. Лебединець Т. М., Гуляєва І. В., & Мироненко Л. В. Упровадження інтерактивних методів навчання у вищих навчальних закладах. *Педагогіка та психологія*, 2018, (59), 84-92.
9. Межуєва І. Формування професійної компетенції за допомогою інтерактивних методів навчання. *Молодий вчений*, 2020, (4 (80)), 601-604.
10. Морозова М. В. Поняття «інтерактивність» крізь призму педагогічної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2021, № 6 (344), Ч. 2. 182-192.
11. Отравенко О. Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*, 2019, 222-230.
12. Петренко С. В. Активні форми навчання у вищій школі: актуалізація інноваційного досвіду США. *Інноватика у вихованні*, 2017, (5), 161-171.

13. Семчук С. Впровадження інтернет-технологій в освітній процес закладів вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 2021, (1(5)), 136–142.
14. Стернік В., Бурачик О. Порівняльна характеристика традиційних та інтерактивних методів навчання. *Нова педагогічна думка*, 2018, (2), 51-53.
15. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2021, № 75, Т. 3. 91-96.
16. Томашевська М. Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2017, (8), 178-188.
17. Bashkir O. I. Modern formats of professional development of educational community. *Innovative solutions in modern science*, 2018. 3 (22). P.116-128
18. Kokhanovskaya E., Smychkova E. & Chai, M. Online learning as a result of globalization during the pandemic Covid-19. *In: Globalization and its Socio-Economic Consequences 2020*. SHS Web of Conferences, 92
19. Naveed Q.N., Muhammed A.H., Sanober S., Qureshi M.R.N. and Shah A. Barriers Effecting Successful Implementation of E-Learning in Saudi Arabian Universities. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (ijET)*, 2017, 12, p.94.
20. Sharakpaeva G.D. and Manankova O.A. Distance education in the context of globalization: problems, search for a solution. *Social Sciences: Achievements and Prospects Journal*, 2019, 4 (12), pp.29-33.

Стаття надійшла до редакції 20.10. 2023

Стаття рекомендована до друку 24.11. 2023

Oksana Hryhorivna Shtonda

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, of Mathematics Department¹
stonda.oksana@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-7601-487X>

Iryna Tykhonivna Sira

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, of Mathematics Department¹
E-mail: itsira67@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-8891-578X>

Oleksii Ivanovich Proskurnia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, of Mathematics Department¹
E-mail: o.i.proskurnia@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-3111-3417>

¹H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University St. Alchevsky, 29, Kharkiv, Ukraine, 61022

INNOVATIVE APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF DISTANCE EDUCATION OF STUDENTS OF THE TEACHING UNIVERSITY

Problem formulation. This article presents the results of the analysis of the role of active and interactive methods of pedagogical interaction in the process of distance learning of students of a pedagogical university. The relevance of the study is due to the need to design the content of educational programs of professional training using distance educational technologies in the context of the activity paradigm of education, targeted improvement of its efficiency and quality.

The purpose of the article is the analysis of innovative approaches to the organization of distance learning of students of pedagogical universities, namely the identification of active and interactive methods of pedagogical interaction in the process of distance learning.

Materials and methods. To conduct this research, the following methods were applied in a complex: analysis of psychological-pedagogical and methodical literature, systematization and generalization of different views on innovative approaches to the organization of distance learning of students of pedagogical universities, in particular, the use of active and interactive learning methods.

Results. The authors identified the pedagogical conditions of distance learning systems for the implementation of active and interactive learning methods. The roles of distance learning participants are characterized from the point of view of the active type of pedagogical interaction. The essence of the most common active and interactive methods of pedagogical interaction is considered, their advantages and disadvantages are determined. The need for a complex selection of active and interactive methods of pedagogical interaction for the implementation of effective communication at a distance between students and teachers and with each other is substantiated.

Conclusions. It has been proven that an effective model of distance learning involves the active position of all participants in the pedagogical interaction, because otherwise distance learning takes the form of a traditional model of distance learning and independent study of the material, while the student becomes an autonomous and isolated figure in the educational process. In this regard, special training of teachers is needed to implement active and interactive methods in the distance learning system through professional development courses.

Key words: *active and interactive methods; pedagogical interaction; Distance Learning; distance educational technologies; information and communication technologies.*

REFERENCES

1. Bagriy, K. L. (2018). Brainstorming as a means of stimulating learning in higher education. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic Sciences*, (1-2), 159-163.
2. Bashkir, O. I. (2019). Active and interactive methods of learning in higher education. *Educational challenges*, (60), 33-44.
3. Buzhina, I., Imeridze, M., & Kuzmenko, O. (2023). Use of innovative technologies in higher education: problems and prospects. *Perspectives and innovations of science*, (14 (32)).
4. Goncharova, E., Slipchenko, L. (2019). Didactic potential of active and interactive teaching methods. *Origins of pedagogical skill*, (23), 41-45.
5. Dotsenko, S.O., Moskalenko, V.V. (2023). Distance learning technologies (Moodle): monitoring of educational achievements: educ. manual / S. Dotsenko, V. Moskalenko, V. Lebedeva; Kharkiv. national ped. University named after H. S. Skovorody. – Kharkiv: KhNPU named after H. S. Skovorody. 84 p.
6. Dyachenko-Bohun, M. (2014). Active learning methods in a higher educational institution. *Origins of pedagogical skill*, , 14, 74-79.
7. Kochengina, M. V. (2016). The use of active learning methods in the process of forming the readiness of preschool teachers to create a safe information environment for preschool children. *Scientific Notes of the Pedagogy Department*, (39), 112-117.
8. Lebedynets, T. M., Gulyaeva, I. V., & Myronenko, L. V. (2018). Implementation of interactive learning methods in higher educational institutions. *Pedagogy and psychology*, (59), 84-92.
9. Mezhuyeva, I. (2020). Formation of professional competence using interactive teaching methods. *Young scientist*, (4 (80)), 601-604.
10. Morozova, M. V. (2021). The concept of «interactivity» through the prism of pedagogical education. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*, No. 6 (344), Part 2. 182-192.
11. Otravenko, O. (2019). Innovative teaching methods as the basis of quality professional training of the future physical culture teacher. *Open educational e-environment of a modern university*, 222-230.
12. Petrenko, S. V. (2017). Active forms of education in higher education: updating the innovative experience of the USA. *Innovation in education*, (5), 161-171.
13. Semchuk, S. (2021). Implementation of Internet technologies in the educational process of institutions of higher education. *Psychological and pedagogical problems of the modern school*, (1(5)), 136-142.
14. Sternik, V., Burachyk, O. (2018). Comparative characteristics of traditional and interactive teaching methods. *New pedagogical thought*, (2), 51-53.
15. Tkachenko, L. V., Khmelnytska, O. S. (2021). Peculiarities of implementing distance learning in the educational process of a higher education institution. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, No. 75, T. 3. 91-96.
16. Tomashevskaya, M. (2017). The use of interactive teaching methods in the training of future teachers in a higher educational institution. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, (8), 178-188.
17. Bashkir O. I. Modern formats of professional development of educational community. *Innovative solutions in modern science*, 2018. 3 (22). P.116-128
18. Kokhanovskaya, E., Smychkova, E. & Chai, M. Online learning as a result of globalization during the pandemic Covid-19. *In: Globalization and its Socio-Economic Consequences 2020. SHS Web of Conferences*, 92
19. Naveed, Q.N., Muhammed, A.H., Sanober, S., Qureshi, M.R.N. and Shah, A. Barriers Effecting Successful Implementation of E-Learning in Saudi Arabian Universities. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (ijET)*, 2017, 12, p.94.
20. Sharakpaeva, G.D. and Manankova, O.A. Distance education in the context of globalization: problems, search for a solution. *Social Sciences: Achievements and Prospects Journal*, 2019, 4 (12), pp.29-33.

The article was received by the editors 20.10. 2023

The article is recommended for printing 24.11. 2023